

COLLOQUIA – И НЕ САМО – LITTERARIA

(Прейиска Свеџозара Пеџровића са сѣранцима, превели Александар Здјелар, Горана Раичевић, Ненад Спасић, Ранко Петровић, за штампу приредила Радмила Гикић Петровић, Академска књига, Нови Сад, 2015)

Након *Прейиске Свеџозара Пеџровића* (2014) објављена је и књига која представља избор из његове богате преписке с иностраним научницима. Као и претходна, и ова књига на насловној страни доноси имена кореспондената. Реч је о петнаесторици ре-номираних универзитетских професора из широког домена филолошких дисциплина: Кирил Тарановски, Алберт Бејтс Лорд, Едвард Васиолек, Норман В. Ингам, Карл Ц. Вајнтрауб, Сергеј Ј. Гиндин, Јуриј Михајлович Лотман, Виктор Е. Гусев, Хеда Јазон, Томас Густав Винер, Вејн Ц. Бут, Том Екман, Едвард Станкијевич, Џон Мајлс Фоули, Алан Дејермонд.

Већ на основу именâ, јасно је да је реч о пословној преписци у којој доминирају теме као што су: организација међународних стручних скупова, редакција рукописа, наставни ангажман на иностраним универзитетима, гостујућа предавања. Очекивано је и да је преписка обимна (ради се о тек делу вишејезичне кореспондентне грађе похрањене у Архиву Војводине) и жива (с обзиром на динамичну и остварену биографију професора Светозара Петровића: рад на три југословенска универзитета – Загребу, Новом Саду и Београду, вишегодишњу гостујућу професуру на универзитетима у Чикагу и Сеулу, честа учешћа на међународним скуповима, обавезе академика). Безмало сва писма писана су руком или куцана машином, на енглеском, руском или српском језику, размењена у интервалу од четрдесетак година (прво је датирано 2. марта 1964, а последње 26. децембра 2003). Претпоставља се да је *Прейиска Свеџозара Пеџровића са сѣранцима* намењена академској јавности из области хуманистике, односно историчарима и теоретичарима књижевности, фолклористима, лингвистима, ... свима онима који познају дело или се упознају с делом Светозара Петровића, његовим млађим колегама, бившим сарадницима и студентима.

Доста се из ових писама може сазнати о интересовању за славистику, односно сербокроатистику у свету („славне“ су шездесете и седамдесете, док крајем осамдесетих година „тражња за предавањима из српскохрватске књижевности“ драстично опада), о професорско-студентским релацијама (брине се и прилагођава интересовањима сваког студента понаособ), о атмосфери на научним конференцијама (највећи интерес на скуповима изазивале су дебате, професор Петровић као организатор и домаћин бриљира како својим професионалним тако и приватним хабитусом); префињен и шармантан, личност коју красе „француска духовитост и југословенска топлина“, поседује и оно што данас ретко сусрећемо у својој средини: апсолутну посвећеност послу, обзирност, одговорност, колегијалност...

Но, *Прејиска Свејозара Пејровића са странцима* пружа читаоцу и више од очекиваног. Делује животно и актуелно нарочито онда када излази из конвенционалних оквира пословне и прерасте у пријатељску преписку. (Такви су, рецимо, сегменти књиге чији су адресати Едвард Станкијевич и Том Екман.) Тако се на овим страницама сусрећемо с питањима употребе ћирилице и латинице, назива предмета који се тиче књижевне прошлости нашег „региона“, односа према јужнословенским народима и њиховим националним државама, националним вођама, бомбардовању Србије, смисленошћу постојања Војвођанске академије наука и уметности.

О односу према језику и питањима посебности књижевности двају народа казује секвенца из писма једном од водећих словенских лингвиста, дугогодишњем професору на Јејлу, Едварду Станкијевичу, датираног 31. јуна 1970. године у Загребу: „Моја једина примедба на договор који предлагете би била на звање, које би, како кажете, требало да буде гостујући професор српскохрватске књижевности. Наравно, ја бих више волео да то буде гостујући ванредни професор српске и хрватске књижевности, а уколико не, онда... књижевности српско-хрватског језика. Али, вероватно не би требало да кривим Универзитет у Чикагу што није спреман да у потпуности стане на моју дефинитивно пристрасну страну у овом великом локалном неслагању (тј. не књижевност једног језика који раздваја цртица, већ два која раздваја више од цртице)“ (159).

Из Станкијевичевих писама сазнајемо и како нас други виде. Његов однос према Србима и југословенским односима из 60-их илуструју редови писма датираног јула 1966. године: „Ја сам лично веома задовољан причом о паду Ранковића, јер, као што знате, постоји веома мало Срба који ми се заиста свиђају, а посебно су ми одбојни ако су полицајци или супер-полицајци. Све ово наговештава да стари балкански сепаратизам није заиста мртав, осим за наш балкански центар, који безнадежно покушава да помири све супротности. Такође, драго ми је због г. Кардеља – првенствено јер смо имењаци, а на другом месту зато што је Словенац. Очигледно је да се природна равнотежа мора очувати, и када један Србин падне, Словенац се уздигне, док Хрват стоји у средини и држи вагу судбине“ (150). Тридесетак година касније, у жеку балканских оружаних разрачунавања, фебруара 1995, Станкијевич пише: „Што се тиче овог рата, ја никако не навијам за Србе, али имам још веће сумње у погледу Изетбеговића и Туђмана. Америчка штампа је у овом случају подивљала и ја се мучим да разумем њене мрачне махинације“ (180). Уме овај американизовани Пољак да буде и ироничан и самоироничан: „Жао ми је што на крају нисам дошао у Нови Сад. Верујем да сте уживали у Кореји, као што бих ја уживао у Новом Саду. Али ми смо сада готово званично окупаторска (‘миротворна’) војска, тако да ја као добар Американац, морам да се држим подаље од крвожедних Срба. Видећемо како ће се цела ствар развијати. Али надам се да су убијања (бар за неко време) готова“ (189), написаће децембра 1995. године. Септембра 1997, с много више емпатије, Станкијевич пише о Србима: „Драги Свето, Драго ми је што сте се јавили. Често мислим на Вас и на ситуацију у Вашој земљи. Иако сам био веома критички настројен према првобитном таласу цингоизма који је [нечитко!] Вашу земљу, мислим да сте лоше прошли. Ја сам кривио папу (нашег папу!) и Немце, али мислим да су Американци заиста брутални како се односе према бившој Југославији. И даље ме мучи што је пола милиона Срба исељено из Крајине да би се направило

места за Хрвате. Али просто не видим крај томе свему и могу само да се надам најбољем – или чуду!“ (182). За разлику од многих великих научних умова који не увиђају разлику трагедије југословенских народа, Станкијевич је дубоко свестан бескрупулозности светских моћника: „Током последњег бомбардовања Србије био сам забринут не само за стање мојих пријатеља, већ и због патње изазване нашим моћним ‘чистим’ бомбама. Оно што ме је још више раздражило је што је већина мојих словенских пријатеља (око Јејла) прогутала удицу званичне пропаганде о српским убиствима, силовањима и масовним гробницама који су учињени над невиним, богобојажљивим Косовцима. Рат за распарчавање Југославије је почео 1991. Био је чврсто изведен од стране америчке војске, што ме подсећа на глобалне планове и тежњу за светском доминацијом која је прошлог пута била повезана са малим кућним молером из Аустрије. Размишљајући о сопственој прошлости у Варшави, у Украјини, у кампу, и даље сам забринут за будућност, поготово за будућност моје деце. Знам да се историја не понавља, али је много снажних паралелизама“ (186), пише фебруара 2000, а јула 2002: „Претпостављам да је ситуација у Србији заиста лоша. То је окупирана земља у стању кризе са бедним створовима свуда унаоколо. Упркос томе, надам се да ћу Вас посетити једног дана, иако то више није земља где сам уживао и коју сам волео“ (192).

А да је до данас ситуација „доиста лоша“, и све апсурднија, те се конопац затеже и око употребе двају писама која чине богатство српске културе, казују редови из пост скриптума писма професора Петровића упућеног из Новог Сада Тому Екману 31. јануара 1998: „Иначе, адресу на писму не мораш писати и ћирилицом. Овдје је латиница још увијек свима обично писмо – бар у Новом Саду, латиница и ћирилица подједнако су чести на службеним натписима – једним а каткад другим писмом“ (136).

Добар део преписке са странцима односи се на пројекат *Colloquia litteraria* који је током осамдесетих година окупљао светску научну елиту у Војвођанској академији наука и уметности. Координатор радне групе био је академик Светозар Петровић, а импресије с тих скупова исказују многи у све самим суперлативима: „Ваша конференција је свакако била најзанимљивија и најинспиративнија у поређењу са свим другим скуповима у Југославији или Јужној Африци“ (195), пише фолклориста Џон Фоули из Мисурија, у јесен 1987, а истоветне су импресије и британског професора средњовековне шпанске и хиспанске књижевности, Алана Дејермонда: „Велика ми је част што сам учествовао на прошлонедељном колоквијуму о ‘Усменом и Писаном /Писменом у Књижевности и Култури’ и веома сам захвалан и Вама и Вашим колегама са Академије што сте ме позвали, као и на Вашем несебичном гостопримству и бризи коју сте показали да би колоквијум успео у интелектуалном али и у људском смислу“ (205/6). Данас, када је питање Војвођанске академије вулгарно исполитизовано, можемо само са жаљењем да се присећамо времена када је Нови Сад уистину био у рангу светских славистичких центара, а у свему значајну улогу имали ВАНУ и професор Светозар Петровић.

Горку актуелност садрже и редови који указују на судбину нове генерације интелектуалаца: „Мој старији син Ранко, снашао се у Ванкуверу добро [...] Млађи, Гајо, тренутно је отишао на скијање, на Дивчибаре [...] и кад одрасте – први пут се опет надам – неће морати да бјежи из своје земље“ (140), исповеда професор Петровић своја

очекивања на почетку новог века, јануара 2001, у писму упућеном на лосанђелеску адресу слависте Тома Екмана.

Ипак, оно што не допушта да се сасвим потоне у малодушје јесте чињеница да су дела професора Петровића доступна. Фабрика књига штампала је *Облик и смисао: сѝиси о сѝилу* (2003), *Сѝисе о сѝаријој књижевносѝи* (2007) и *Појмове чиѝања* (2008), а Академска књига (каткад подржана и од новосадског Огранка САНУ) објавила издања: *Књижевносѝ сѝарої Оријенѝа* (2009), *Лаза Косѝић* (2010), *О индијској књижевносѝи: избор ѝексѝова* (2011), *Дневник из Индије* (2012) и две књиге преписке. О заоставштини Светозара Петровића ревностно се стара приређивач и овог најновијег издања, Радмила Гикић Петровић.